

Ta kontroll över familjehemsvården!

Vem som helst kan i princip bedriva familjehemsvård idag. Utan adekvat utbildning. Se till att strama upp och kvalitetssäkra! Nilla Helgesson, direktor på Skyddsvärnet i Stockholm, uppmanar socialministern att snarast se över frågan.

DEBATT: För institutionsvård och missbruksbehandling i öppenvård har det sedan länge krävts tillstånd för att få bedriva verksamhet.

Men även arrangörer av familjehemsvård borde kvalitetssäkras för att få komma ifråga för placeringar, handledning och utbildning av familjehem. Så kallad *konsulentstött familjehemsvård* bedrivs av ideella organisationer, stiftelser och privata vårdbolag som ofta även förmedlar familjehemmen.

Att det finns olika aktörer och alternativ ser jag som positivt för brukarna. Men det borde finnas tydliga regler kring vem som får starta en sån här verksamhet och man borde vara tvungen att söka tillstånd av Socialstyrelsen – precis som man gör för att driva ett behandlingshem/institution eller öppenvård. Samt borde kvaliteten fortlöpande kontrolleras. Idag finns inget av detta.

Vissa kommuner använder bara sina egna familjehem, medan andra upphandlar nästan allt. En del kommuner och organisationer erbjuder information, tematräffar eller utbildning, andra gör det inte.

Socialstyrelsen har ansvar för den övergripande tillsynen. Kommunen för att de använder ett bra familjehem, men oftast nöjer de sig med den utredning av familjehem som den privata/ideella organisation har gjort.

Jag har kontaktat SKL (Sveriges kommuner och landsting), länsstyrelsen, Socialstyrelsen och kommuner för att få information kring antal familjehem och placeringar som tillhör

ideella eller privata aktörer. Men det finns inga uppgifter att få. Den enda som finns är de uppgifter Socialstyrelsen har om hur många barn och unga under 18 år som finns placerade i familjehem. Vuxna placerade finns ingen samlad information om över huvud taget. Senaste tiden har det även kommit många ensamkommande flyktingbarn till familjehem.

Ingen myndighet vet alltså hur många eller vilka de här konsulenterna eller privata och ideella utförarna är. Uppgifter saknas därför också om deras kompetens, utbildning, uppföljningsrutiner och antal ärende per konsulent. Eller vilken utbildning, stöd och handledning de erbjuder familjehemmen. Att jämföra med ett fullkomligt rimligt önskemål om att familjehem borde genomgå en föräldrautbildning motsvarande den som de som vill adoptera måste göra.

All familjehemsverksamhet som inte är kommunal har konsulenter som sköter kontakten med familjehem och den placerade. Dessa konsulenter granskas aldrig – mer än vad kommuner kräver i upphandlingar, och där kan skrivas vad som helst. Ofta kollas det inte ens om uppgifterna stämmer.

Konsulentens uppdrag är att stötta både familjehem och klient. De är många gånger erfarna socionomer, socialarbetare eller behandlingsassistenter. Men det kan faktiskt vara vem som helst eftersom det inte finns några uppsatta krav. En del som driver denna typ av verksamhet har utbildad personal och för många klienter per konsulent för att det ska kunna vara kvalitet i arbetet.

Den 1 april 2008 kom en lagändring i Socialtjänstlagen om bland annat öppenvård. Den förändringen kunde göra det möjligt att ställa krav på tillstånd även för dessa verksamheter, men så har inte skett. Att ge stöd åt och handleda familjehem kan nämligen tolkas som öppenvård – eller inte. Problemet är att begreppet öppenvård inte definieras fullt ut i den nya lagen.

På Skyddsvärnet i Stockholm bedriver vi olika typer av socialt rehabiliteringsarbete inom vår vårdkedja, bland annat familjehemsvård, boendestöd, halvvägshus, träningslägenheter

och psykologmottagning. Vi förväntade oss att man i och med den nya lagen skulle kräva tillstånd av oss. Vi menar att när våra konsulenter handleder, utbildar, stöttar och ger familjehemmen råd så är det en typ av öppenvård.

Men eftersom organisationer som arbetar med familjehemsvård inte har räknats in i öppenvårdsbegreppet känns lagändringen som ett slag i luften och lämnar fältet fritt för godtycke.

Det berör inte mindre än 15 000 omhändertagna barn och ungdomar varje år! Där uppgifter saknas om hur många av dessa som placerats i kommunernas egna familjehem eller i familjehem som engagerats av fristående vårdgivare. Än mindre synas kvaliteten på den vård de får.

Det är viktigt att socialministern rätar ut frågetecknen kring lagtexten. Med en tillståndsplikt även för konsulentstött familjehemsvård ökar tryggheten och säkerheten för de barn och ungdomar som familjehemsplaceras – och även för deras biologiska föräldrar. Familjehemsorganisationerna blir då varudeklarerade. Det skulle höja kvaliteten.

[Nilla Helgesson](#)

Skyddsvärnet

Debattartikel ur SocialPolitik nr 3/2010. [Beställ tidningen!](#)